

The Effect of Religious Aesthetics Based on Viewpoint of Islamic Philosophers on Mindfulness and Religious Attitude in Order to Provide a Model

ARTICLE INFO

Article Type

Research Article

Authors

MohammadReza Rezaei¹

Ladan Salimi^{2*}

Vahid Fallah³

How to cite this article

MohammadReza Rezaei, Ladan Salimi, Vahid Fallah, The Effect of Religious Aesthetics Based on Viewpoint of Islamic Philosophers on Mindfulness and Religious Attitude in Order to Provide a Model, *Journal of Islamic Life Style Centered on Health*. 2021;5(2):207-222.

1. PhD student, Department of Educational Sciences, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran (Corresponding Author).

3. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran.

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: s.ladan@yahoo.com

Article History

Received: 2021/03/31

Accepted: 2021/08/03

ABSTRACT

Purpose: The purpose of the research is to investigate the effect of religious aesthetics based on the opinion of Islamic philosophers on the religious attitude and mindfulness of middle school students in Tehran.

Materials and methods: The statistical population of this research is all the first high school students of Tehran city who are engaged in activities in 2019-2020. The sample size was estimated to be 384 people using Cochran's sampling formula. The religious aesthetics questionnaire based on the opinion of Islamic philosophers includes 14 categories of the dimensions of knowledge, perception and knowledge, moderation and knowledge, motivation and taste, types of beauty, types of beauty, education and knowledge, skill and knowledge development, pain and pleasure, divine and spiritual understanding, It was wonder and pleasure, divine knowledge and knowledge, love and affection, art and 86 questions. In order to collect information on students' religious attitudes, the standard questionnaire for measuring religious attitudes and religiosity by Khodayari Fard et al. (2008) was used.

Findings: The results of the research showed that religious aesthetics based on the opinion of Islamic philosophers had an impact on the religious attitude and mindfulness of students of the first secondary school in Tehran.

Conclusion: Aesthetics is a science that discusses the perception of issues related to beauty. Education systems are always looking for ways to improve the quality and education and flourishing of students' talents.

Keywords: Religious Aesthetics, Islamic Philosophers, Religious Attitude, Mindfulness

متوسط اول شهر تهران

مقدمه

در مقطع زمانی کنونی که پیشرفت سریع تکنولوژی باعث شده تا جوانان و نوجوانان با استفاده از برخی از برنامه های ضد اخلاقی ماهواره ای، ویدئویی، اینترنتی و غیره در معرض تحریکات گوناگون قرار بگیرند، تنها با حاکم نمودن یک نیروی درونی بازدارنده و کنترل کننده می توان از خطر انحراف و سقوط نسل جوان و نوجوان از ارزش های اخلاقی و هنجارهای جامعه جلوگیری کرد و دین و مذهب مهمترین نقش را در کنترل و حفاظت افراد در برابر کجروی ها و گناهان دارد (۱). در حقیقت، انسان در ابتدای زندگی خود در غفلت و بی خبری به سر می برد. آگاهی های بینشی، انسان را از خواب غفلت بیدار می کند. اینکه از کجا آمده و به سوی چه مقصدی در حرکت است و اکنون برای فردای خود چه راهبردی داشته باشد. انسان در شناخت خود از ابعاد گوناگون تأثیرمی پذیرد یکی از این ابعاد نگرش مذهبی می باشد. از دیدگاه قرآن، مذهب جزء سرنوشت آدمی است و از نظر روانشناسان نیز مذهب عبارت است از مشاهده و ادراک آن چیزی که انسان را منقلب می سازد و به عنوان یک نیاز فردی و اجتماعی از گذشته وجود داشته و هرگز از بین نخواهد رفت. از نظر روانشناسان آرامش درونی و احساس رضایت از زندگی، از ویژگی های اساسی در افراد سالم و بهنجار است و بررسی حالات و روحیات فرد مؤمن روشن از نور حقیقت و سرشار از لذت معنوی است (۲). داشتن باور و نگرش مذهبی^۱ و پیروی از آن، نیاز انسان است و این نیاز در همه ی دوران ها مطرح بوده است (۳). نگرش ها، نظم معینی در احساسات، افکار و آمادگی فرد برای تأثیر گذاشتن در برخی از جنبه های محیط خود است. هر نگرش سه جزء دارد. جزء اول، احساسات است که به آن جزء عاطفی می گویند. جزء دوم را جزء شناختی گویند و سرانجام آمادگی برای عمل است که آن را جزء رفتاری می نامند به عبارتی دیگر منظور از نگرش مذهبی، نگرش نظامداری از باورها و اعمال نسبت به امور مقدس است (۴). زمینه سازی جهت تقویت و ارتقاء نگرش مذهبی دانش آموزان بایستی در الویت نظام های آموزشی باشد تا باعث شکوفایی این سرشت بالقوه در نهاد دانش آموزان گردد. متغیر وابسته دیگر این پژوهش، ذهن آگاهی^۲ است. منظور از ذهن آگاهی که توسط کابات زین^۳ در دانشگاه ماساچوست (MIT) تدوین شده است به افراد کمک می کند تا ذهن آگاهی را از طریق تمرین متمرکز ایجاد کنند (۵)، (۶). ذهن آگاهی یعنی بودن در لحظه با هرآنچه اکنون است بدون قضاوت و بدون اظهار نظر درباره ی آنچه اتفاق می افتد یعنی تجربه واقعیات محض بدون توضیح (۷، ۸). یا ذهن آگاهی توجه کردن به شیوهای خاص، هدفمند در زمان کنونی و بدون قضاوت و پیشداوری است (۹) و طبق نظر بائر و همکاران (۲۰۰۶)، ذهن آگاهی شامل

محمد رضا رضایی^۱
دانشجوی دکتری، گروه علوم تربیتی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران.

لادن سلیمی^۲
استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران (نویسنده مسئول).

وحید فلاح^۳
استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران.

چکیده

هدف: هدف تحقیق بررسی تاثیر زیبایی شناسی دینی مبتنی بر نظر فلاسفه اسلامی بر نگرش مذهبی و ذهن آگاهی دانش آموزان دوره متوسط اول شهر تهران است.

مواد و روش ها: جامعه آماری این پژوهش نیز، کلیه دانش آموزان اول متوسطه شهر تهران است که در سال ۹۸-۹۹ به فعالیت اشتغال دارند حجم نمونه با استفاده از فرمول نمونه گیری کوکران، ۳۸۴ نفر برآورد گردید. پرسشنامه زیبایی شناسی دینی مبتنی بر نظر فلاسفه اسلامی شامل ۱۴ مقوله ابعاد شناخت، ادراک و شناخت، اعتدال و معرفت، انگیزش و ذوق، انواع حسن، انواع زیبایی، آموزش و شناخت، پرورش مهارت و دانش، درد و لذت، درک الهی و معنوی، شگفتی و لذت، شناخت الهی و معرفت، عشق و محبت، هنر و ۸۶ سوال بوده است. به منظور گردآوری اطلاعات نگرش مذهبی دانش آموزان از پرسشنامه استاندارد سنجش نگرش مذهبی و دینداری توسط خدایاری فرد و همکاران (۱۳۸۸) استفاده شده است. یافته ها: نتایج تحقیق نشان داد زیبایی شناسی دینی مبتنی بر نظر فلاسفه اسلامی بر نگرش مذهبی و ذهن آگاهی دانش آموزان دوره متوسط اول شهر تهران تأثیر گذار بوده است.

نتیجه گیری: زیبایی شناسی علمی است که درمورد ادراک مسائل مربوط به زیبایی بحث می کند نظام های تعلیم و تربیت همواره در پی روشهایی برای ارتقای کیفیت و تربیت و شکوفایی استعداد های دانش آموزان هستند.

واژگان کلیدی: زیبایی شناسی دینی، فلاسفه اسلامی، نگرش مذهبی، ذهن آگاهی

3. Kabat Zinn
4. Baer et al

1. Religious attitude
2. Mindfulness

عادت و روزمرگی سیطره نماید و همیشه تجربه هایشان را واضح دیده و اعمالشان توأم با هوشیاری و غیرواکنشی باشد. اما متأسفانه رویکردهای موجود آموزشی و تربیتی به ویژه در کشورهای رشد نیافته یا در حال رشد (همچون ایران)، با تاکید بر روش‌های تلقینی و یک سویه و تمایل به اقتدار معلم و محتوای درسی، راه را برای تفکر و فعالیت آزادانه یادگیرنده می‌بندد و بدین گونه در مسیر استقلال فکری و نقادی وی مانعی جدی پدید می‌آورد (۱۳). در ایران نظام برنامه ریزی درسی موضوع محور، امتحان مدار، مقاوم در برابر نفوذ معلم، فاقد زمینه مناسب برای پرورش تفکر در دانش آموزان است (۱۴، ۱۵). در حقیقت، مربیان در کلاس‌های درس بیشتر نگران نحوه انتقال اطلاعات به فراگیران هستند تا شیوه‌های پرورش خلاقیت، تفکر و حل مسئله. از دانش آموزان و دانشجویان انتظار می‌رود فقط در مهارت‌های مطالعه و حفظ کردن، تبحر یابند و راهبردهای آن را به طور مناسب به کار گیرند (۱۶). مطالعات مختلف برای ذهن آگاهی دانش آموزان نیز اهمیت و ضرورت والایی را برای آن برشمرده اند. بطوریکه طبق تحقیقات، آموزش ذهن آگاهی یکی از روش‌های درمانی مبتنی بر کاهش استرس و روان‌درمانی است که در آن بازنمایی ذهنی اشیا موجود در زندگی که از کنترل بلافاصله انسان خارج است از طریق تنفس و فکر کردن به افراد آموزش داده می‌شود و در واقع این روش درمانی تلفیقی از تن آرامی و ذهن آگاهی است (۶). جانکین (۲۰۰۷) عنوان می‌کند که ذهن آگاهی به افراد در تعدیل الگوهای رفتاری منفی و افکار خودکار و تنظیم رفتارهای مثبت مرتبط با سلامتی کمک می‌کند. به عبارت دیگر ذهن آگاهی از طریق سرزندگی و واضح دیدن تجربیات می‌تواند تغییرات مثبتی را در شادکامی و بهزیستی ایجاد نماید (۱۷). ذهن آگاهی مستلزم راهبردهای رفتاری، شناختی و فراشناختی ویژه برای متمرکز کردن فرایند توجه است که به نوبه خود به جلوگیری از ماریپیج فرو کاهنده خلق منفی - فکر منفی گرایش به پاسخ‌های نگران‌کننده و رشد دیدگاه جدید و پدید آیی افکار و هیجان‌های خوشایند منجر می‌شود (۸). ذهن آگاهی همچنین می‌تواند به عنوان راهکاری برای افزایش خودکنترلی و کمک طلبی مورد استفاده قرار گیرد. به واسطه تمرین‌ها و تکنیک‌های مبتنی بر ذهن آگاهی فرد نسبت به فعالیت‌های روزانه خود، آگاهی پیدا می‌کند، به کارکرد خودکار ذهن در دنیای گذشته و آینده آگاهی می‌یابد و از طریق آگاهی لحظه به لحظه از افکار، احساسات و حالت‌های جسمانی بر آن‌ها کنترل پیدا می‌کند و از ذهن روزمره و خودکار متمرکز بر گذشته و آینده رها می‌شود. افراد ذهن آگاه واقعات درونی و بیرونی را آزادانه و بدون تحریف ادراک می‌کنند و توانایی زیادی در مواجهه با دامنه گسترده‌ای از تفکرات، هیجان‌ها و تجربه‌ها (اعم از خوشایند و ناخوشایند) دارند (۱۸). یا مطابق یافته‌های تحقیق آچیل چی و همکاران (۱۹)، بین مولفه‌های تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و انعطاف‌پذیری شناختی با ذهن آگاهی رابطه مثبت معنادار وجود دارد و با افزایش ذهن آگاهی توانایی شناختی نیز افزایش می‌یابد.

مولفه‌های مشاهده، ۱ عمل توأم با هوشیاری، ۲ غیر قضاوتی بودن به تجربه درونی، ۳ توصیف و غیر واکنشی بودن ۵ است. در این راستا عامل مشاهده در برگیرنده توجه به محرک‌های بیرونی و درونی مانند احساسات، شناخت‌ها، هیجان‌ها، صداها و بوها می‌باشد. توصیف به نامگذاری تجربه‌های بیرونی با کلمات مربوط می‌شود، عمل توأم با هوشیاری در برگیرنده عمل کردن با حضور ذهن کامل در هر لحظه است و در تضاد با عمل مکانیکی است که در هنگام وقوع ذهن فرد در جای دیگری است. غیر قضاوتی بودن به تجربه درونی شامل حالت غیر قضاوتی داشتن نسبت به افکار و احساسات است و غیر واکنشی بودن به تجربه درونی اجازه آمد و رفت به افکار و احساسات درونی است بی آنکه فرد در آنها گیر کند (۱۰). با تامل بر روی مطالب اذعان شده، مشخص می‌شود که نگرش مذهبی و ذهن آگاهی از آنجایی که بر روی نگرش مذهبی دانش آموزان و ذهن و تفکر آنها متمرکز است، وابستگی عمیقی به تعلیم و تربیت دارند و از این رو، در مدارس و مراکز آموزشی، مدیران، معلمان و سایر دست‌اندرکاران آموزشی (سطوح بالا و پایین) بایستی با اتخاذ تدابیر مختلف به توسعه و ارتقاء نگرش مذهبی و ذهن آگاهی دانش آموزان بپردازند و به اهداف غایی نظام آموزش و پرورش به ویژه در کشور ایران جامه عمل بپوشانند.

اما متأسفانه مطالعه وضع موجود مدارس و دانش آموزان در کشور ایران، بیانگر عدم تحقق اهداف فوق است. به عبارت دیگر، از بعد نگرش مذهبی، نتایج برخی پژوهش‌ها که در جامعه دانش آموزان در ایران انجام گرفته، نشان داده است که شناخت جوانان از دین و مذهب بسیار سطحی و ابتدایی است. در واقع، در شرایط کنونی، وضعیت اعتقادی پاره‌ای از نوجوانان و جوانان کشور حکایت از ناکارآمدی تربیت دینی می‌کند، و احساس عموم جامعه و مسئولان نظام آموزشی بر این است که پس از گذشت چندین دهه از انقلاب اسلامی، نظام آموزش و پرورش کشور در رسالت دینی خود تا اندازه‌ای ناموفق بوده است (۱۱). یا در این راستا، کاروند، سرپرست اداره تبلیغات اسلامی شهرستان تویسرکان در گفت‌وگو با ایکننا اظهار کرد: متأسفانه پس از گذشت ۴۰ سال از انقلاب، آموزش و پرورش به عنوان یکی از نهادهای مهم تعلیم و تربیت در کشور نتوانسته آنگونه که باید با روش‌های درست آموزشی دانش آموزان را از همان مراحل کودکی و نوجوانی با مباحث دین و مذهب آشنا کند. لذا دانش آموزان پس از گذر مراحل تحصیل و سپس با ورود به اجتماع علاقه‌چندانی از خود به مکتب اسلام نشان نخواهند داد (۱۲).

از بعد ذهن آگاهی دانش آموزان نیز، همانطور که اذعان شد، آن شامل مولفه‌های مشاهده، عمل توأم با هوشیاری، غیر قضاوتی بودن به تجربه درونی، توصیف و غیر واکنشی بودن است. یعنی انتظار می‌رود، مدارس دانش آموزانی را تربیت و تحویل جامعه دهد که از طریق تفکر، تامل و اندیشه، استقلال عمل کسب کنند و با کنترل بر احساسات، اعمال، افکار و رفتارهای خود از روی تفکر و آگاهی، هیچ موقع به خود اجازه ندهند بر روی اعمال و رفتارهایشان سایه

4. Describe
5. Nonreact
6. Junkin

1. Observe
2. Act with Awareness
3. Nonjudge

مورد زیبایی، امر زیبا، چستی، درک آن و... می باشد. به همین دلیل، تفاوتی بین زیبایی مصطلح و زیبایی و زیبایی شناسی عرفانی به وجود می آید.

در دیدگاه عرفانی، زیبایی پدیده ای رازناک و زیبایی شناسی، شناختی عارفانه است. از آنجا که عرفان اسلامی، هسته ی زیبایی شناسانه ی دین مبین اسلام را تشکیل می دهد و پیروان این مکتب، یعنی عرفا، با توجه به اصول زیبایی شناسی گروهی را تشکیل می دهند که از «آیین عشق» پیروی می کنند، دین دارای نظم زیبایی می گردد که جهان در راهی زیبا هدایت می کند. محوریت عشق الهی در عرفان اسلامی سبب میگردد تا رویکرد عرفانی نسبت به زیبایی شناسی چستی زیبایی و خاستگاه آن یعنی هنر، ذیل مربوط به صفات کمالیه و جمالیه باری تعالی مطرح شود و این دیدگاه با فیلسوفان اسلامی نیز تطابق دارد. به عنوان نمونه، جامی در این خصوص میگوید: پروردگار، زیبایی مطلق است و ما عاشقان او ما آینه ای هستیم که او در مقابل آن است و خود را در آینه می تاباند. تنها او متجلی شده و ما مستور او هستیم؛ او عشق محض و زیبایی مطلق است که جاری می شود و خود را در ما عیان می سازد. این دیدگاه عرفانی نسبت به زیبایی و زیبایی شناسی با زیبایی شناسی هنری متفاوت می باشد. با این حال چند تعریف از زیبایی با توجه به بحث حاضر ارائه می گردد.

فارابی زیبایی را چنین تعریف می کند، که پیدایی برتر هر موجودی و حصول واپسین کمالش، زیبایی نامیده می شود. افلاطون^۴ زیبایی را چنین تعریف می کند، که زیبایی ناشی از هماهنگی یا تناسب اجزا نیست، بلکه عبارت است از واقعیتی معنوی و روحانی که هماهنگی و تناسب را به شیوه ای روشن بخش و تابناک نمایش می دهد و موجب خردسندی انسان درک کننده و شیفته شدن او می شود. ابن سینا نیز در تعریف زیبایی، سه امر را مقوم تلقی می کند، که عبارت است از: داشتن نظم، تالیف و اعتدال که نتیجه ی آنها تناسب و هماهنگی است و این تناسب و هماهنگی تنها شامل محسوسات نمی شود، بلکه زیبایی معقولات و معنویت را با وجود بسیط بودن، شامل می شود. از نظر چرتی شفسکی، زیبایی، خود زندگی است، چراکه در زیبایی چیزی هست که با ارزش و گرامی است، به قلبها نزدیک می باشد، دارای شمول تام است، متنوع ترین صورتها را به خود می گیرد و کلی است. کلی ترین چیزی که نیز برای انسان گرانقدر می باشد، زندگی است. بنابراین زیبایی همان زندگی است، که آن را برای انسان به نمایش می گذارد. در نهایت، شیلر، زیبایی را آن چیزی میداند که انسان به شان و مقام آن، گام به سوی آزادی می نهد.

در جهان بینی دینی، زیبایی از سرچشمه جمال مطلق نشئت می گیرد و ذات حق، جمیل علی الاطلاق است؛ ظل جمیل، جمیل است و محال است که جمیل نباشد و لذا در تعامل دین و فلسفه، حکما و فلاسفه اسلامی مکتب فلسفی شان را از سرچشمه زلال دین کسب کرده اند. نوع نگاه به نیروی مافوق طبیعت که همه امور به فرمان اوست؛ به عبارت دیگر آرامش روحی و عاطفی یا آن حالت هیجانی

از این رو، طبق شواهد فوق، انجام اقدامات و تدابیر مختلف در جهت حل مسائل اذعان شده، بایستی در اولویت مسئولان امر واقع گردد. بنابراین، طبق مطالب فوق، می توان اذعان داشت؛ ارتقای نگرش مذهبی و ذهن آگاهی دانش آموزان و همچنین آثاری که معرفت و دانش زیبایی شناسی دینی در زندگی دانش آموزان دارد، توجه به آنها از اهمیت والایی برخوردار است و این اهمیت، خود ضرورت توجه به این موضوع و انجام تحقیقات بیشتر در این زمینه توسط پژوهشگران را آشکار می نماید تا با دستیابی به اطلاعات تازه و بدیع، گامی موثر در جهت پیشبرد و توسعه نگرش مذهبی و ذهن آگاهی دانش آموزان در مدارس برداشت. در ادامه مقاله به ارایه یک نمای کلی از ادبیات پژوهش و فرضیه ها پرداخته می شود. در بخش بعدی، به طرح پژوهش و جمع آوری اطلاعات پرداخته پس از تفسیر یافته های پژوهش، به نتیجه گیری پرداخته می شود.

ادبیات پژوهش

واژه زیبایی شناسی برگردان فارسی واژه Aesthetic است. این واژه نخستین بار توسط الکساندر بومگارتن^۱ در قرن هجدهم بکار رفت. او در کتابی به همین نام، نخست Aesthetic را در معنای شناخت حسی بکار برد. سپس آن را در ادراک زیبایی حسی به ویژه زیبایی محسوس هنری استعمال کرد. کانت با بکاربردن این واژه در احکام زیبایی شناختی رواج و رونق بیشتری به استعمال این واژه بخشید. به تدریج این اصطلاح عنوان شاخه ای از فلسفه شد که به بحث پیرامون زیبایی و هنر می پردازد. از سوی فیلسوفان و متفکران عرصه زیبایی شناسی تعاریف گوناگونی برای این اصطلاح ارائه شده است. از جمله: شاخه ای از فلسفه است که درباره ماهیت زیبایی بحث می کند. یا مطرح شده که زیبایی شناسی همان فلسفه هنر است و یا اینکه زیبایی شناسی هر نوع پژوهش عام درباره هنر است. اعم از این که فلسفی باشد یا علمی. پس طبق تعاریف فوق می توان اذعان داشت، زیبایی شناسی همچون معرفت شناسی و هستی شناسی به عنوان شاخه ای از فلسفه شناخته می شود که به بررسی موضوعاتی پیرامون زیبایی و فلسفه هنر می پردازد.

زیباشناسی، دانشی است که درباره ی زیبایی گفت و گو می کند؛ لاونفلد^۲ زیباشناسی را سازماندهی تفکر، احساس، ادراک و تبدیل آن به «بیان»، به منظور انتقال به دیگران، میداند. این امر مستلزم پرورش حساسیت فرد نسبت به تجربه های ادراکی، عقلانی و عاطفی است که به شکل یک کل سازمان می دهد، می باشد. دیویی^۳ بر این باور است که فهمیدن زیباشناسی در گرو فهم غایت آن، ارائه و تصدیق شکل های آن، فعالیت برای تجربه کردن آن، با دقت گوش دادن و دیدن وقایع و چشم اندازهایی که وجود دارد، تحریک علاقه ی فرد و در نهایت لذت بردن از گوش دادن و دیدن هاست. این تعاریف بیشتر در رابطه با زیبایی شناسی هنری است و با زیبایی شناسی امور معنوی تا حدودی متفاوت است. البته، در مورد تعریف زیباشناسی آنچنان اختلاف نظر وجود ندارد، اختلاف های بسیار در

4 - Plato

1. A.G.Baumgarten

2 - Lavenfeld

3 - Dewey

رابطه معکوس بین ذهن آگاهی و اهمال کاری را در طی زمان نشان داد. بطوریکه این یافته ها به تمرین کنندگان اهمیت ذهن آگاهی را به عنوان وسیله ای برای کاهش اهمال کاری معرفی کرد. به همین ترتیب، کاهش تمایل افراد به اهمال کاری نیز می تواند رفتارهای ذهن آگاهی را توسعه ببخشد. ون دریت و همکاران^۴، در تحقیقی تحت عنوان «اثر بخشی ذهن آگاهی برای پرستاران و دانشجویان پرستاری: یک بررسی ادبی یکپارچه»، آشکار ساختند که مراقبه ذهن آگاهی تاثیر مثبتی بر استرس، اضطراب، افسردگی، فرسودگی، احساس رفاه و همدلی پرستاران و دانشجویان پرستاری دارد. با این حال، اکثریت مقالات، مطالعات محلی را در مقیاس کوچک شرح داده اند که عمومی بودن آن را محدود می کند. در نتیجه این بررسی نشان می دهد که مراقبه ذهن آگاهانه یک استراتژی موثر برای پیشگیری و مدیریت استرس در محل کار و فرسودگی شغلی است که اغلب افراد و دانشجویان پرستاری را آزار می دهد. لذا مطالعات بیشتر با حجم نمونه های وسیع تر با استفاده از روش های تحقیق دقیق در توسعه این حوزه می تواند اثربخش باشد. آجیل چی و همکاران (۱۹)، در پژوهشی با عنوان «پیش بینی ذهن آگاهی بر اساس توانایی های شناختی و زیر مولفه های آن در دانشجویان ناچا»، به این نتیجه دست یافتند که بین مولفه های تصمیم گیری، برنامه ریزی و انعطاف پذیری شناختی با ذهن آگاهی رابطه مثبت معنادار وجود دارد؛ اما تنها تصمیم گیری و انعطاف پذیری شناختی قادر به پیش بینی ذهن آگاهی هستند و بطور کلی با افزایش ذهن آگاهی توانایی شناختی نیز افزایش می یابد. پس از آنجا که موفقیت در هر سازمانی به ویژه سازمان پلیسی بستگی به عملکرد موثر افراد آن خصوصاً توانمندی های شناختی آنان دارد، بنابراین به نظر می رسد آموزش و به کارگیری ذهن آگاهی در دانشجویان زن ناچا می تواند در افزایش توانمندی های شناختی آنان مفید واقع شود. رستم پور و حسین ثابت (۲۱)، در تحقیقی تحت عنوان «اثر بخشی نمایش درمانی بر ذهن آگاهی و تنظیم هیجان دانش آموزان پسر دبیرستانی»، نشان دادند که هر دو متغیر ذهن آگاهی و تنظیم هیجان، هم در مرحله پس آزمون و هم در مرحله پیگیری در گروه آزمایش برخلاف گروه کنترل، بطور معنی داری تحت تاثیر آموزش های صورت گرفته در جلسات نمایش درمانی قرار گرفته اند. در نتیجه آموزش نمایش درمانی تاثیر مثبت و معناداری بر ذهن آگاهی و تنظیم هیجان در دانش آموزان پایه نهم داشته و این اثربخشی در دوره پیگیری نیز پایدار مانده است. تاج الدینی و همکاران (۲۰)، در تحقیقی به بررسی «تاثیر آموزش کاهش استرس مبتنی بر ذهن آگاهی بر سرزندگی تحصیلی، خودتنظیمی تحصیلی و ذهن آگاهی دانش آموزان دبیرستانی» پرداختند. نتایج نشان داد که آموزش کاهش استرس مبتنی بر ذهن آگاهی بر سرزندگی تحصیلی، خودتنظیمی تحصیلی، دارد؛ بنابراین می توان نتیجه گرفت که آموزش کاهش استرس مبتنی بر ذهن آگاهی، روشی اثربخش است و می تواند افزایش سرزندگی تحصیلی، خودتنظیمی تحصیلی و ذهن آگاهی دانش آموزان را در پی

که به مادیات تعلق نداشته باشد. در واقع، دین یک نیروی روان شناختی است که می تواند بر روی نتایج زندگی انسانی تاثیر بگذارد. یا در تعریف دیگر، نگرش مذهبی بیانگر نحوه صحیح تفکر و رفتار و ملزومات اجتماعی و نیز اعتقاد به چیزهایی فراتر از مادیات و قوه تفکر بشری است (۲۰). پس نگرش مذهبی میزان اعتقادات و باورهای فرد را در ارتباط با امور مافوق طبیعت و فراتر از مادیات می سنجد که این باورها و اعتقادات زندگی فردی، اجتماعی و ... فرد را تحت تاثیر خود قرار می دهد.

شیلر معتقد است که: تربیت زیبایی شناختی از هر فردی یک انسان می سازد، انسانی که تمام زیباییهای زندگی را در اختیار دارد، اما ذره ای از آنچه حکم عقل ایجاب می کند به اشتباه نمی رود. این گونه تعلیم و تربیت، به خاطر پرورش انسانهای آزاده، از پیش نیازهای تعلیم و تربیت است؛ انسان هایی که جنبه های عقلی و منطقی را چنان جذب کرده اند که به صورت طبیعت ثانوی آن ها درآورده است. برخلاف نقش متعالی ای که شیلر برای زیبایی شناسی قایل بود، هربرت اسپنسر^۱ مربی بریتانیایی قرن نوزدهم در کتاب «تربیت: عقلانی، اخلاقی و جسمانی»، هنر را در زیر پنج سطح برنامه درسی مدارس قرار داده است: تعلیم و تربیت برای صیانت انسان، تعلیم و تربیت برای تأمین نیازمندی های زندگی انسان، تعلیم و تربیت برای تأدیب و منضبط سازی بچه ها، تعلیم و تربیت برای حفظ روابط اجتماعی و سیاسی، تعلیم و تربیت برای اوقات فراغت. در حالی که او به اهمیت هنر به عنوان بخشی از اوقات فراغت زندگی انسان اذعان داشت، اظهار می کرد که آن ها (هنرها) باید تنها بخش مربوط به اوقات فراغت تعلیم و تربیت را اشغال کنند. دست آوردها، هنرهای زیبا، ادبیات مربوط به زیبایی شناسی، و تمام چیزهایی که به نظر ما یک فرهنگ شکوفا را شکل می دهند، باید کاملاً وابسته به دانش و دیسپلینی باشند که فرهنگ بشریت در آن ها قرار می گیرد. آن ها همان طور که بخش فراغت زندگی خود را به خود اختصاص می دهند باید بخش اوقات فراغت تعلیم و تربیت را نیز به خود اختصاص دهند.

در این راستا جان فی و همکاران^۲، در پژوهشی تحت عنوان «ویژگی ذهن آگاهی و استرس روانی دانشجویان پرستاری: تحلیل همبستگی و میانجیگری در آمریکا»، اذعان داشتند که نتایج تحقیق آنها می تواند به مربیان پرستاری کمک کند تا روابط پیچیده بین جنبه های مختلف ویژگی های ذهن آگاهی و استرس روانی را درک کنند. به طور خاص، جنبه های عمل توأم با آگاهی، غیر قضاوتی بودن و عدم واکنش به طور مستقیم بر روی کاهش استرس روانی تاثیرگذار است. بنابراین، صرف نظر از شیوه های رسمی یا غیر رسمی ذهن آگاهی، مربیان پرستاری باید به دانشجویان در پرورش این عناصر به عنوان وسیله ای برای مدیریت استرس کمک کنند. چونگ و سینگ^۳، در پژوهشی با عنوان «بودن در لحظه بعد؛ بررسی رابطه معکوس بین ذهن آگاهی و اهمال کاری یا سهل انگاری در بین دانشجویان چینی»، به مطالعه ارتباط طولی بین ذهن آگاهی و اهمال کاری پرداختند. یافته های اولیه بر اساس یک طرح پانل متقاطع،

3. Cheung & C. Y. Ng

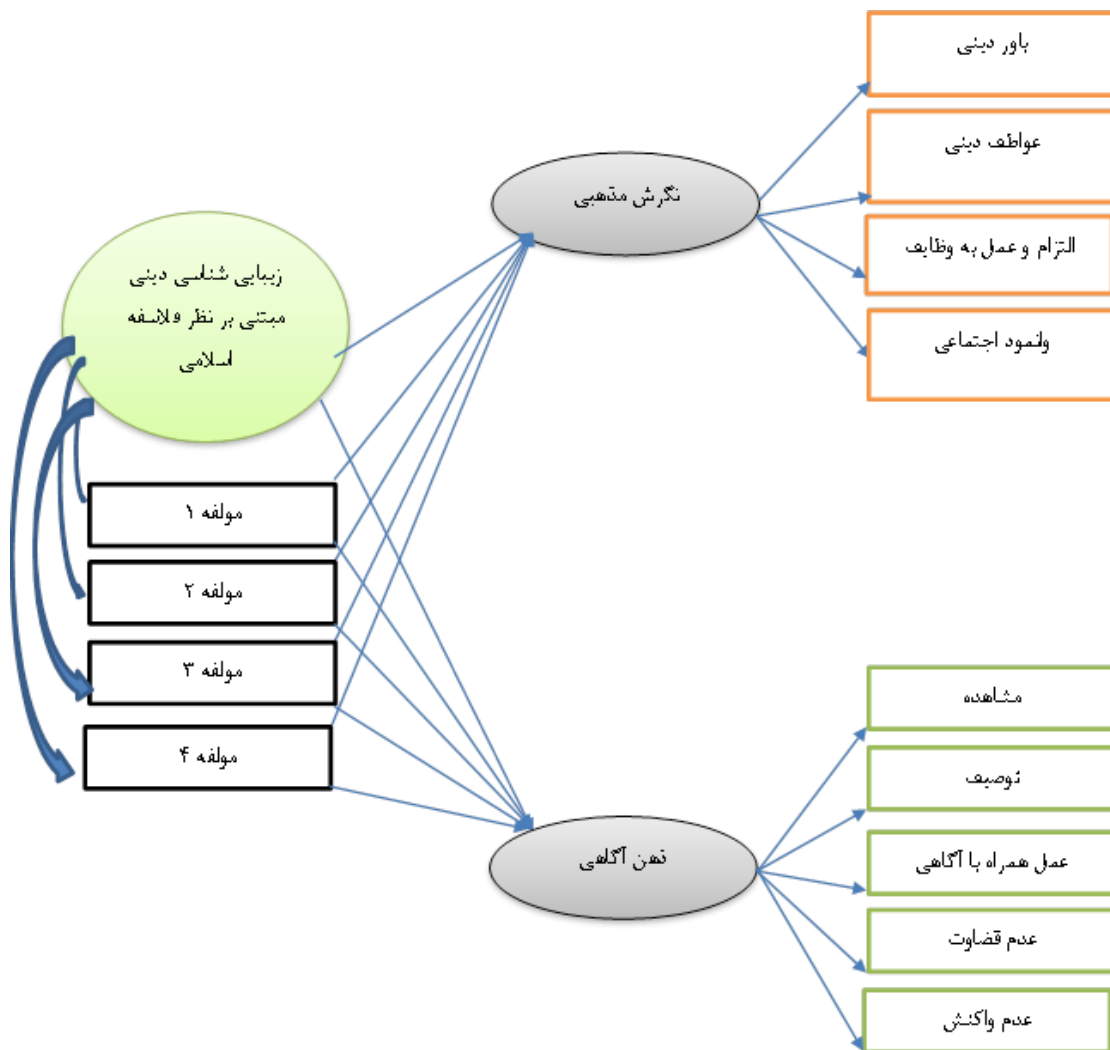
4. Van der Riet et al

1 -Herbert spencer

2. Junfei et al

جوشش درونی متربی را تحریک کرد. با اینکه سوداگر، درباره ارتباط دانش و معرفت زیبایی شناسی با ذهن آگاهی در مقاله ای بصورت مفصل و متنوع درباره ارتباط هنر و زیبایی شناسی و تاثیر آن با تفکر و ذهن آگاهی آدمی صحبت می کنند و فرصت های یادگیری مبتنی بر تجربیات زیبایی شناسی را دارای این قابلیت می دانند که علاوه بر ارتقاء توانایی فرد در درک آثار هنری، منجر به رشد قوه تفکر و اندیشه آدمی و کسب آگاهی می شود. از این رو، با الهام از مبانی فوق، در این پژوهش محقق در صدد آزمون ارتباط معرفت زیبایی شناسی دینی مبتنی بر نظر فلاسفه اسلامی بر روی نگرش مذهبی و ذهن آگاهی دانش آموزان به منظور بررسی تجربی مدل مفهومی ذیل است:

داشته باشد. از این رو، یافته های این پژوهش با توجه به نقش ذهن آگاهی در کاهش آسیب های تحصیلی دارای مضامین کاربردی است. با مطالعه و بررسی مبانی نظری بطور مستقیم و غیر مستقیم می توان به مطالبی برخورد که گویای ارتباط و تاثیر گذاری فلسفه هنر و زیبایی شناسی بر روی نگرش مذهبی و دینی و تربیت دینی، و ذهن آگاهی است. مثلا در تحقیق کریمی به نقل از شعبانی، اذعان شده است که به وسیله زیبایی و زیبایی شناسی است که انسان کشش پیدا می کند و شوق درونی اش شکفته می شود، به وجد می آید و لحظه ی جذبه فرا می رسد. این لحظه، بهترین فرصت برای تربیت دینی است، چرا که در زیبایی لذت است و در لذت معنوی، زیبایی است. این دو همان گونه که گذشت، ریشه در فطرت دارند و عشق، کشش و تمایل درونی را در خود نهفته اند و با ایجاد جذبه، می توان

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

فعالیت اشتغال دارند حجم نمونه با استفاده از فرمول نمونه گیری کوکران^۲، ۳۸۴ نفر برآورد گردید. با استفاده پرسشنامه ای به جمع آوری داده ها پرداخته شده است. پرسشنامه زیبایی شناسی دینی مبتنی بر نظر فلاسفه اسلامی شامل ۱۴ مقوله‌یاب ساخت، ادراک و شناخت، اعتدال و معرفت، انگیزش و ذوق، انواع حسن، انواع

مواد و روش ها

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی، از نظر نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی - همبستگی و به طور مشخص مبتنی بر مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) است. و جامعه آماری این پژوهش نیز، کلیه دانش آموزان اول متوسطه شهر تهران است که در سال ۹۸-۹۹ به

2. Cochran

1 Structural equation modeling

نخبگان اصلاحات لازم صورت گرفت. قدرت رابطه بین عامل (متغیر پنهان) و متغیر قابل مشاهده به وسیله بار عاملی نشان داده می شود. بار عاملی مقداری بین صفر و یک است. اگر بار عاملی کمتر از ۰/۳ باشد رابطه ضعیف در نظر گرفته شده و از آن صرف نظر می شود. بار عاملی بین ۰/۳ تا ۰/۶ قابل قبول است و اگر بزرگتر از ۰/۶ باشد خیلی مطلوب است. در جدول (۱) می توان مشاهده کرد تمامی بارهای عاملی متغیرها مقداری بیشتر از ۰,۵ را دارا می باشند بار عاملی مشاهده شده در تمامی موارد مقداری بزرگتر از ۰/۵ دارد که نشان می دهد همبستگی مناسبی بین متغیرهای قابل مشاهده با متغیرهای پنهان مربوط به خود، وجود دارد و همچنین بر اساس نتایج مدل اندازه گیری، مقدار بوت استرایپینگ (آماره t) در تمامی موارد از مقدار بحرانی ۱/۹۶ بزرگتر است که نشان می دهد همبستگی بین متغیرهای قابل مشاهده با متغیرهای پنهان مربوط به خود معنادار است، بنابراین می توان نتیجه گرفت هر متغیر مکنون به درستی توسط متغیرهای آشکار خود مورد سنجش قرار گرفته است و با عنایت به یافته های حاصل از این مقیاس می توان به آزمون فرضیه های پژوهش پرداخت.

سپس، پایایی متغیرهای تحقیق توسط شاخصهای آلفای کرونباخ با میزان استاندارد بالای ۰,۷ (کرونباخ، ۱۹۵۱) و پایایی ترکیبی (CR) با میزان استاندارد بالای ۰,۷ و میانگین واریانس توسعه یافته (AVE) با میزان استاندارد بالای ۰,۵ (فورنل و لاکر، ۱۹۸۱) با استفاده از نرم افزار Smart-PLS بررسی شد. در جدول (I) می توان مشاهده کرد متغیرهای تحقیق از پایایی و روایی همگرا برخوردار می باشند.

زیبایی، آموزش و شناخت، پرورش مهارت و دانش، درد و لذت، درک الهی و معنوی، شگفتی و لذت، شناخت الهی و معرفت، عشق و محبت، هنر و ۸۶ سوال بوده است. به منظور گردآوری اطلاعات نگرش مذهبی دانش آموزان از پرسشنامه استاندارد سنجش نگرش مذهبی و دینداری توسط خدایاری فرد و همکاران (۱۳۸۸) استفاده شد. پرسشنامه اولیه شامل ۲ فرم الف و ب در ۱۱۳ سوال بود که به ۱۱۰ سوال و نهایتاً به ۱۰۲ پرسش تقلیل یافته است. پرسشنامه استاندارد نگرش مذهبی و دینداری به منظور سنجش میزان مذهبی و دیندار بودن فرد مسلمان و بر اساس هنجار جامعه ایرانی ساخته شده است. این پرسشنامه در سه خرده مقیاس التزام دینی، باور دینی و عواطف دینی ساخته شده، و لذا پرسشنامه نهائی متشکل از ۹۷ سوال سنجش مذهبی و دینداری در سه مولفه باور دینی، عواطف دینی و التزام و عمل به وظایف دینی و نیز ۵ سوال اندازه گیری وانمود اجتماعی و یا تلاش برای ارائه تصویری مطلوب اجتماعی از خود از نظر مذهبی است. روش معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی توسط ولد ابداع گردید. PLS-SEM یکی از روش های نسل دوم معادلات ساختاری است و در مقایسه با روش های نسل اول مزیت هایی را داراست. روش PLS از دو مرحله اصلی تشکیل شده است (۲۲):

- بررسی برازش کلی مدل های اندازه گیری، ساختاری و مدل کلی.
 - آزمودن روابط میان سازه ها.
 - متغیرها و مدل پژوهش
 - روایی و پایایی متغیرهای مدل های تحقیق
- از آنجایی که از پرسشنامه استاندارد برای سنجش متغیرها استفاده شده، ابتدا، شاخصهای مورد نظر ترجمه و سپس، با مراجعه به

جدول ۱. پایایی و روایی همگرایی متغیرهای مدل تحقیق

متغیرها	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی (CR)	AVE
عدم قضاوت	۰.۸۶۲	۰.۸۹۴	۰.۵۱۷
عدم واکنش	۰.۸۶۲	۰.۸۹۶	۰.۵۵۶
عمل همراه با آگاهی	۰.۸۷۷	۰.۹۰۳	۰.۵۴۲
آموزش و شناخت	۰.۸۱۱	۰.۸۶۴	۰.۵۱۶
انگیزش و ذوق	۰.۷۳۰	۰.۸۴۸	۰.۶۵۰
عواطف دینی	۰.۹۵۴	۰.۹۵۹	۰.۵۰۷
باور دینی	۰.۹۹۲	۰.۹۹۳	۰.۷۴۰
درد و لذت	۰.۷۷۲	۰.۸۵۶	۰.۶۰۵
درک الهی و معنوی	۰.۷۸۷	۰.۸۵۴	۰.۵۴۲
اعتدال و معرفت	۰.۸۴۹	۰.۸۸۹	۰.۵۷۵
ادراک و شناخت	۰.۸۸۳	۰.۹۰۶	۰.۵۲۲
التزام و عمل	۰.۹۵۹	۰.۹۶۳	۰.۵۰۱
عشق و محبت	۰.۸۱۶	۰.۸۶۷	۰.۵۲۱
هنر	۰.۹۳۲	۰.۹۴۲	۰.۵۹۹
انواع حسن	۰.۸۹۸	۰.۹۳۰	۰.۷۶۹
مشاهده	۰.۸۸۶	۰.۹۰۹	۰.۵۲۸
پرورش مهارت و دانش	۰.۸۴۴	۰.۸۸۶	۰.۶۶۲
شگفتی و لذت	۰.۷۹۶	۰.۸۶۱	۰.۵۵۶
ابعاد شناخت	۰.۸۰۷	۰.۸۶۷	۰.۵۷۰
شناخت الهی و معرفت	۰.۸۳۰	۰.۸۷۶	۰.۵۴۱
توصیف	۰.۸۵۹	۰.۸۹۲	۰.۵۴۴
وانمود اجتماعی	۰.۸۵۳	۰.۸۹۵	۰.۶۳۲
انواع زیبایی	۰.۹۲۸	۰.۹۳۸	۰.۵۲۷

مقایسه جذر AVE هر سازه با مقادیر ضرایب همبستگی بین سازه‌ها محاسبه می‌گردد. برای این کار یک ماتریس باید تشکیل داد که مقادیر قطر اصلی ماتریس جذر ضرایب AVE هر سازه هست و مقادیر پایین و بالای قطر اصلی، ضرایب همبستگی بین هر سازه با سازه‌های دیگر است. این ماتریس در جدول شماره (2) نشان داده شده است:

آلفای کرونباخ تمامی متغیرها بزرگ‌تر از ۰/۷ بوده بنابراین از نظر پایایی تمامی متغیرها مورد تأیید است. مقدار میانگین واریانس استخراج شده (AVE) همواره بزرگ‌تر از ۰/۵ است بنابراین روایی همگرا نیز تأیید می‌شود.

- روایی واگرا (روش فورنل و لارکر):

در قسمت روایی واگرا، میزان تفاوت بین شاخص‌های یک سازه با شاخص‌های سازه‌های دیگر در مدل مقایسه می‌شود. این کار از طریق

جدول ۲. ماتریس مقایسه جذر AVE و ضرایب همبستگی سازه‌ها

سازه	عدم تضاد	عدم واکنش	عمل همراه با آگاهی	آموزش و شناخت	انگیزش و ذوق	عواطف دینی	باور دینی	درد و لذت	درک الهی و معنوی	اعتدال و معرفت	ادراک و شناخت	التزام و عمل	عشق و محبت	هنر	انواع حسن مشاهده	پرویش مهارت و دانش	شگفتی و لذت	ابعاد شناخت	شناخت الهی و معرفت	توصیف	و ابعاد اجتماعی	انواع زیبایی
عدم تضاد	۰.۷۱۹																					
عدم واکنش	۰.۰۳۷	۰.۷۴۶																				
عمل همراه با آگاهی	۰.۰۴۳	۰.۵۸۰	۰.۷۳۶																			
آموزش و شناخت	۰.۳۵۹	۰.۱۴۷	۰.۱۴۸	۰.۷۱۸																		
انگیزش و ذوق	۰.۲۳۸	۰.۰۲۸	۰.۰۰۶	۰.۲۰۹	۰.۸۰۶																	
عواطف دینی	۰.۳۴۴	۰.۱۱۹	۰.۱۵۰	۰.۳۱۹	۰.۰۷۱۲	۰.۴۰۹																
باور دینی	۰.۴۲۰	۰.۰۷۸	۰.۱۴۷	۰.۳۵۶	۰.۳۴۲	۰.۰۴۲۸	۰.۸۶۰															
درد و لذت	۰.۲۴۵	۰.۰۹۳	۰.۱۳۴	۰.۴۲۱	۰.۵۱۸	۰.۳۵۶	۰.۳۶۱	۰.۷۷۸														
درک الهی و معنوی	۰.۴۱۹	۰.۱۵۱	۰.۱۸۰	۰.۷۰۷	۰.۲۵۶	۰.۳۳۶	۰.۳۸۳	۰.۳۹۱	۰.۷۳۶													
اعتدال و معرفت	۰.۴۵۷	۰.۰۸۴	۰.۱۰۵	۰.۶۹۱	۰.۲۴۶	۰.۲۷۶	۰.۳۱۷	۰.۳۶۱	۰.۵۹۶	۰.۷۵۸												

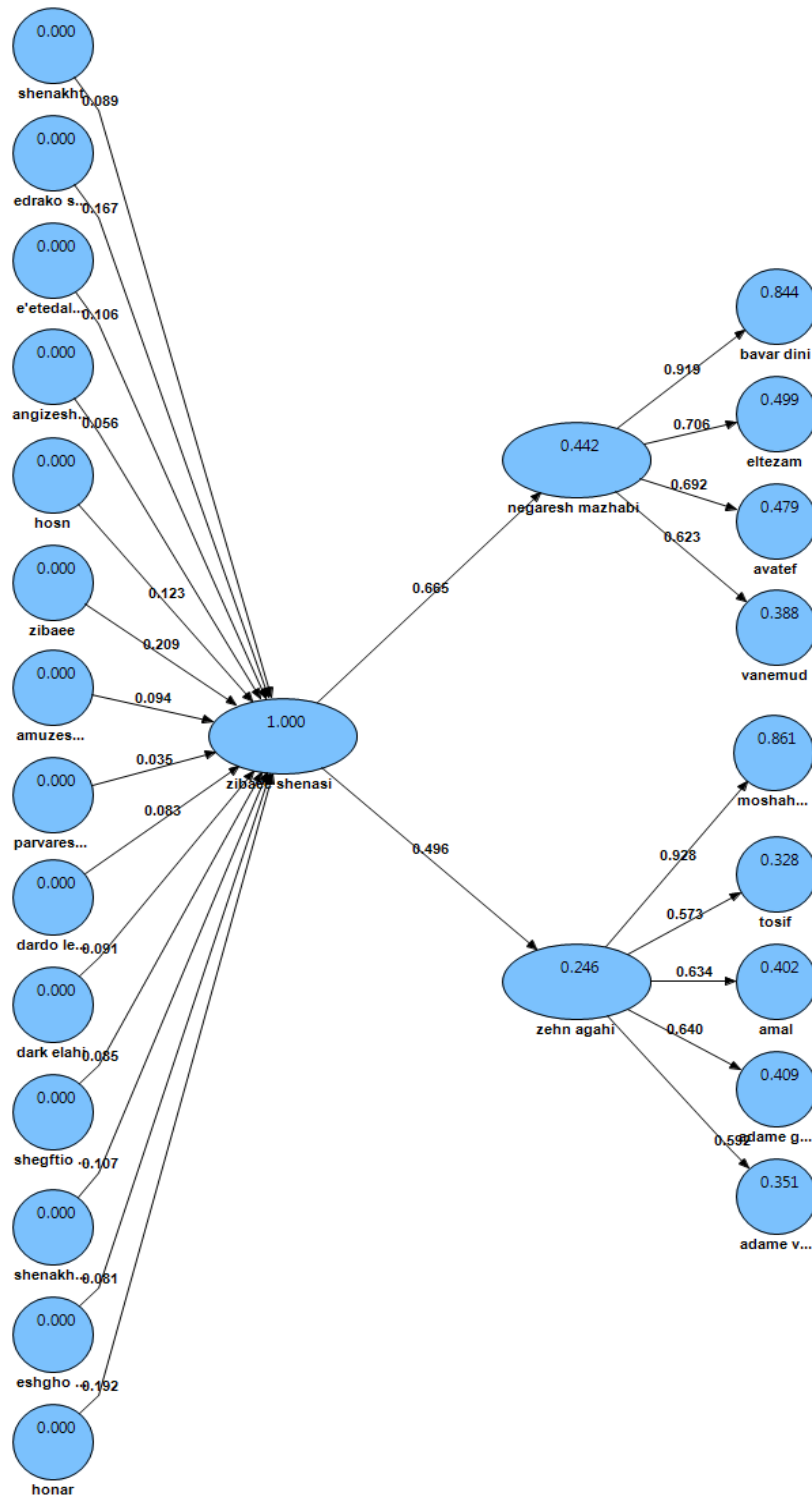
ادراک و شناخت	۰.۲۹۱	۰.۰۵۴	۰.۱۱۸	۰.۴۸۴	۰.۴۱۰	۰.۳۳۵	۰.۴۱۱	۰.۵۹۹	۰.۵۳۳	۰.۴۹۲	۰.۷۲۳								
التزام و عمل	۰.۴۳۲	۰.۱۴۱	۰.۱۶۰	۰.۳۱۳	۰.۳۲۰	۰.۵۷۹	۰.۴۳۳	۰.۳۳۵	۰.۳۸۱	۰.۳۵۹	۰.۳۸۳	۰.۷۰۸							
عشق و محبت	۰.۲۹۴	۰.۰۱۱	۰.۰۳۱	۰.۲۰۵	۰.۴۴۱	۰.۳۳۲	۰.۲۶۳	۰.۴۲۶	۰.۲۳۳	۰.۲۴۲	۰.۳۸۲	۰.۳۲۲	۰.۷۲۲						
هنر	۰.۲۲۴	۰.۰۲۱	۰.۰۶۹	۰.۱۷۵	۰.۴۲۲	۰.۴۱۹	۰.۲۸۴	۰.۳۷۵	۰.۲۴۶	۰.۴۰۲	۰.۴۰۳	۰.۴۸۰	۰.۷۷۴						
انواع حسن	۰.۳۰۱	۰.۰۴۹	۰.۱۰۳	۰.۴۲۹	۰.۵۷۳	۰.۴۴۱	۰.۵۰۷	۰.۷۲۹	۰.۴۸۴	۰.۴۰۸	۰.۶۷۰	۰.۴۵۱	۰.۴۸۹	۰.۸۷۷					
مشاهده	۰.۵۳۸	۰.۴۷۹	۰.۵۳۶	۰.۴۷۰	۰.۲۴۶	۰.۳۵۱	۰.۲۹۵	۰.۳۱۷	۰.۵۴۳	۰.۵۲۶	۰.۳۳۴	۰.۳۶۰	۰.۲۱۰	۰.۲۵۸	۰.۳۱۶	۰.۷۲۷			
پرورش مهارت و دانش	۰.۰۳۷	۰.۰۴۰	۰.۳۴۷	۰.۲۳۸	۰.۰۲۱	۰.۱۶۸	۰.۲۸۲	۰.۲۲۶	۰.۱۹۴	۰.۰۷۰	۰.۱۳۰	۰.۱۸۸	۰.۰۳۱	۰.۰۵۰	۰.۲۱۸	۰.۰۴۰	۰.۸۱۴		
شگفتی و لذت	۰.۲۹۸	۰.۰۲۷	۰.۰۱۱	۰.۲۱۵	۰.۵۴۶	۰.۴۰۱	۰.۳۱۹	۰.۶۹۵	۰.۲۹۶	۰.۲۷۴	۰.۴۵۲	۰.۳۸۴	۰.۴۶۲	۰.۴۶۳	۰.۶۰۶	۰.۲۴۹	۰.۰۷۹	۰.۷۴۶	
ابعاد شناخت	۰.۴۰۰	۰.۰۳۴	۰.۰۷۲	۰.۵۹۲	۰.۳۰۳	۰.۳۹۰	۰.۳۴۶	۰.۵۵۸	۰.۵۲۹	۰.۴۸۴	۰.۳۵۵	۰.۳۴۰	۰.۲۵۹	۰.۲۱۰	۰.۴۰۲	۰.۴۴۰	۰.۱۲۹	۰.۴۸۰	۰.۷۵۵
شناخت الهی و معرفت	۰.۳۰۰	۰.۰۴۱	۰.۰۴۶	۰.۱۰۳	۰.۴۸۴	۰.۳۹۷	۰.۳۹۵	۰.۵۵۱	۰.۱۸۶	۰.۱۶۰	۰.۴۸۱	۰.۳۷۴	۰.۳۶۲	۰.۴۴۵	۰.۵۹۵	۰.۲۶۰	۰.۰۷۹	۰.۴۶۸	۰.۷۳۵
توصیف	۰.۵۱۹	۰.۰۱۹	۰.۰۱۰	۰.۳۲۶	۰.۳۰۱	۰.۳۸۶	۰.۴۰۰	۰.۳۲۳	۰.۳۴۴	۰.۳۲۵	۰.۲۵۸	۰.۳۴۶	۰.۱۳۰	۰.۲۰۷	۰.۳۵۳	۰.۴۵۸	۰.۰۷۰	۰.۶۶۲	۰.۷۳۷
و انمود اجتماعی	۰.۳۳۰	۰.۲۰۹	۰.۲۵۶	۰.۶۶۶	۰.۲۹۲	۰.۴۸۴	۰.۴۸۴	۰.۵۱۰	۰.۶۶۸	۰.۶۰۹	۰.۵۷۱	۰.۴۷۹	۰.۲۹۲	۰.۳۰۱	۰.۵۴۲	۰.۴۲۵	۰.۳۹۰	۰.۴۸۷	۰.۷۹۵
انواع زیبایی	۰.۲۳۲	۰.۰۲۳	۰.۰۸۶	۰.۱۳۴	۰.۳۳۲	۰.۳۱۳	۰.۳۱۵	۰.۴۳۴	۰.۱۸۵	۰.۱۷۸	۰.۳۶۶	۰.۲۸۵	۰.۳۵۷	۰.۳۶۳	۰.۴۵۳	۰.۲۱۵	۰.۳۲۳	۰.۱۹۴	۰.۷۲۶

یافته ها

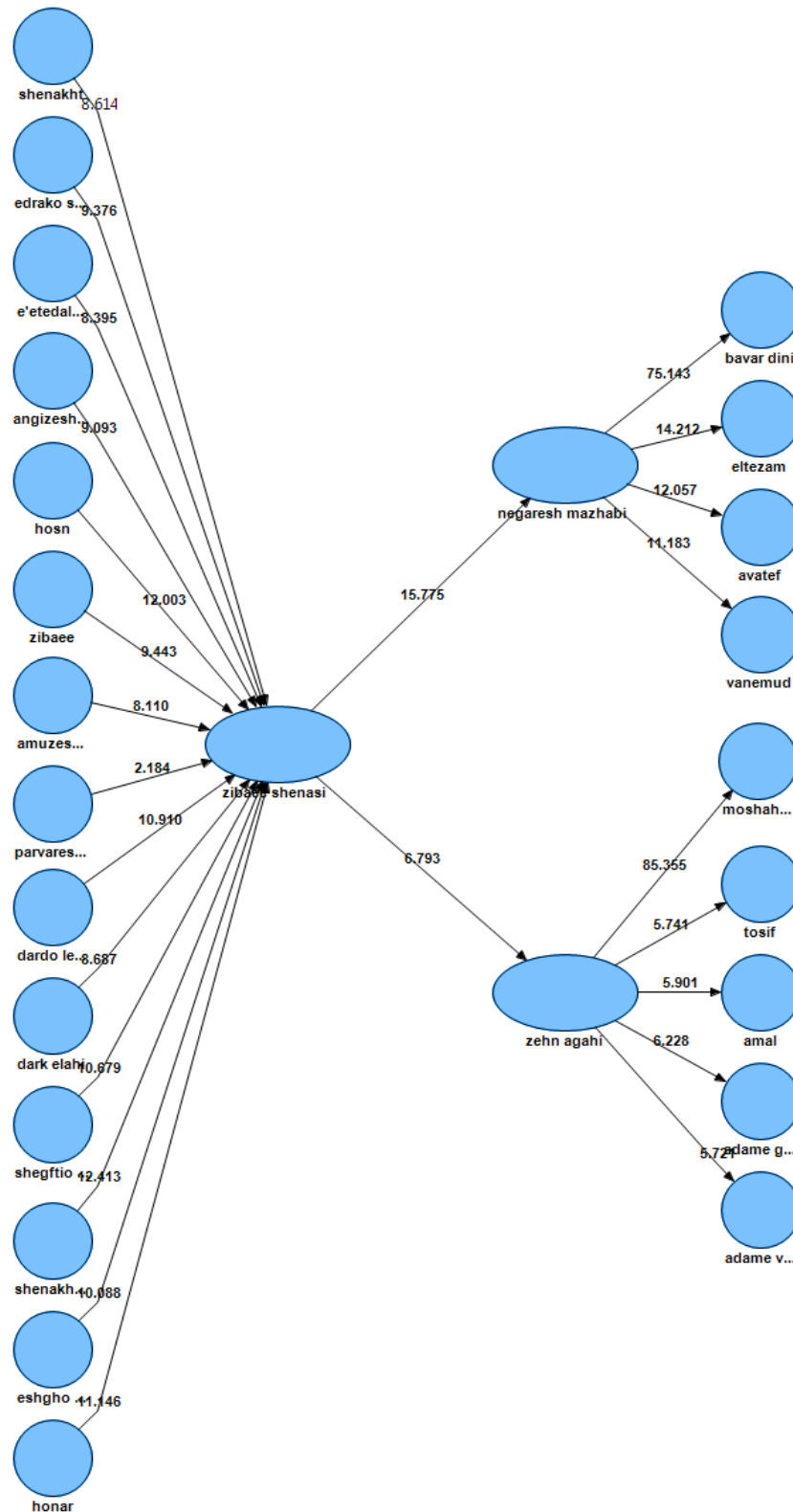
رابطه متغیرهای موردبررسی در هر یک از فرضیه های تحقیق بر اساس یک ساختار علی با تکنیک حداقل مربعات جزئی PLS آزمون شده است. در مدل کلی تحقیق که در شکل (۲) ترسیم شده است مدل اندازه گیری (رابطه هریک از متغیرهای قابل مشاهده به متغیر پنهان) و مدل مسیر (روابط متغیرهای پنهان با یکدیگر) محاسبه شده است. برای سنجش معناداری روابط نیز آماره t با تکنیک بوت استراپینگ محاسبه شده است که در شکل (۳) ارائه شده است.

همان گونه که از ماتریس بالا مشخص می باشد، جذر AVE هر سازه از ضرایب همبستگی آن سازه با سازه های دیگر بیشتر شده است که این مطلب حاکی از قابل قبول بودن روایی واگرای سازه ها است. برای بررسی کیفیت یا اعتبار مدل از بررسی اعتبار که شامل شاخص بررسی اعتبار اشتراک^۱ و شاخص بررسی اعتبار افزونگی^۲ می باشد، استفاده شده است. هر یک از شاخص های مربوط به متغیرهای مستقل و وابسته آورده شده است. همان طور که مشاهده می شود شاخص ها مثبت و بزرگ تر از صفر می باشد. می توان گفت مدل از کیفیت و اعتبار قابل قبولی برخوردار است. آزمون کلی کیفیت مدل ساختاری بر اساس مقدار شاخص GOF عددی برابر ۰/۵۳۲ به دست می آید که شاخصی قوی است و نشان از کیفیت بالای کلی مدل دارد.

² CV Red¹ CV Com

شکل ۲- تکنیک حداقل مربعات جزئی مدل کلی پژوهش

شکل ۳- آماره تی مدل کلی پژوهش با تکنیک بوت استرپینگ

بنابراین با اطمینان ۹۵٪ زیبایی شناسی دینی بر نگرش مذهبی دانش آموزان متوسطه اول شهر تهران تأثیر معناداری دارد.

بررسی تأثیر زیبایی شناسی دینی بر ذهن آگاهی: مشاهده می گردد که شدت اثر زیبایی شناسی دینی بر ذهن آگاهی برابر ۰/۴۹۶ محاسبه شده است و آماره احتمال آزمون نیز ۶/۷۹۳

بررسی تأثیر زیبایی شناسی دینی بر نگرش مذهبی: مشاهده می گردد که شدت اثر زیبایی شناسی دینی بر نگرش مذهبی برابر ۰/۶۶۵ محاسبه شده است و آماره احتمال آزمون نیز ۱۵/۷۷۵ به دست آمده است که بزرگتر از مقدار بحرانی t در سطح خطای ۵٪ یعنی ۱/۹۶ بوده و نشان می دهد تأثیر مشاهده شده معنادار است.

تاثیر را دارد. زیبایی شناسی علمی است که در مورد ادراک مسائل مربوط به زیبایی بحث می کند نظام های تعلیم و تربیت همواره در پی روشهایی برای ارتقای کیفیت و تربیت و شکوفایی استعدادها داشت آموزان هستند اما غالباً یک منظر اساسی تربیتی بعلت سیطره و حاکمیت با ارزشتر تلقی کردن علم در تعلیم و تربیت مغفول مانده و یا اهمیت کمتری به آن داده شده است و آن تربیت زیبایی شناسانه است که در دوره ابتدایی اهمیت وافری دارد. در راستای نتایج بدست آمده پیشنهادات زیر ارائه می گردد:

❖ سواد هنری و زیباشناختی در قالب هر یک از تجلیات هنری، نظیر آثار بصری، موسیقایی، نمایشی/ ادبی و ... باشد بر نیاز دانش آموزان به شناخت، فهم، تفسیر تجلیات و فهم تاریخی و میهنی انواع هنر تأکید می-ورزد. همچنین، سواد هنری و زیباشناختی به میزان و درجه آشنایی یادگیرنده با مفاهیمی و مسائل هنری و زیبایی شناسی که در یک جامعه مهم و برجسته تلقی می شود، اشاره می کند. حفظ و توسعه میراث فرهنگی، بنیه ملی و توجه به فرهنگ ماندگار جهانی در سواد هنری و زیباشناختی حایز اهمیت شناخته می-شود. در این راستا لازم است:

۱. ارزیابی و فهم یک اثر هنری از منظر تاریخی، میهنی، ارزشی، دینی

۲. شناخت آثار هنری عمده ملی، تاریخی و دینی

۳. شناخت پدیدآورندگان آثار هنری در عرصه گوناگون هنری

۴. واکنش نشان دادن به انواع آثار هنری بر اساس ترجیحات شخصی

۵. بحث درباره سازه و ساختار آثار هنری

۶. نمایش توان تحلیل و تفسیر آثار هنری از منظر زیباشناختی

۷. نقد و ارایه نظر درباره آثار هنری بر اساس قابلیت ها و نگرش شخصی، فرهنگی و ارزشی

❖ تغییر و بهبود فضاهای آموزشی موجود در مدارس با توجه به عناصر و مؤلفه های تدریس مبتنی بر زیبایی شناسی

❖ ارتقای سطح دانش، نگرش و مهارت معلمان فعلی نظام آموزشی در خصوص اهمیت توجه به مؤلفه های عاطفی و زیبایی شناسی در فرایند تدریس به ویژه تدریس مبتنی بر زیبایشناسی به واسطه برگزاری کارگاه ها، همایشها و سمینارهای آموزشی

❖ تأکید مداوم بر اهمیت حوزه عاطفی در یادگیری های دانش آموزان در حوزه شناختی و ایجاد ارتباطی مداوم بین این دو حوزه از طریق برگزاری کارگاه های آموزشی، ارسال مقالات و مجلات مرتبط در این راستا برای مدارس

❖ تأکید مداوم بر اهمیت تلفیق هنر در تدریس تمام موضوعات درسی از طرق مختلف برای مدیران، معلمان، دانش آموزان و اولیای آنها و فرهنگ سازی الزم در این خصوص.

References

1. Sohrabian, Tahereh (1379). Investigating the effect of religious attitude on personal and social adjustment of high school students of Lorestan province, Al-

به دست آمده است که بزرگ تر از مقدار بحرانی t در سطح خطای ۵٪ یعنی ۱/۹۶ بوده و نشان می دهد تأثیر مشاهده شده معنادار است. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ زیبایی شناسی دینی بر ذهن آگاهی دانش آموزان متوسطه اول شهر تهران تأثیر معناداری دارد.

نتیجه گیری

هدف این تحقیق بررسی تاثیر زیبایی شناسی دینی مبتنی بر نظر فلاسفه اسلامی بر نگرش مذهبی و ذهن آگاهی دانش آموزان دوره متوسط اول شهر تهران بوده است. نتایج تحقیق نشان داد زیبایی شناسی دینی مبتنی بر نظر فلاسفه اسلامی بر نگرش مذهبی و ذهن آگاهی دانش آموزان دوره متوسط اول شهر تهران تأثیر گذار بوده است. مقصود از زیبایی شناسی، درک ما از امور زیباست یا خود کیفیت و خصلت زیبا بودن و زیبا نمودن و اشیا و موجودات و آثار زیبایی است که در طبیعت وجود دارند و یا مخلوق و حاصل فعالیت هنری بشر هستند ادیان بزرگ جهان و به ویژه ادیان توحیدی و به خصوص دین اسلام، نه تنها ضد زیبایی نیست، بلکه به تصریح آیه های قرآنی، سراسر آفرینش، صنع و فعل خداوند است که در غایت نیکویی، حسن، جمال و لطافت آفریده شده است و هیچ زشتی و کاستی در نظام تکوینی عالم نیستند، هر چه هست زیباست و در فعل الهی زشتی و تباهی وجود ندارد. نه تنها از راه آموزه های دینی و باورها و اعتقادات دینی می توان بر پیوند استوار دین و هنر و ربط وثیق دین و زیبایی استدلال کرد که به لحاظ سابقه تمدنی و واقعیت های تاریخی و امور عینی نیز می توان گرایش هنری و نگرش زیبا شناختی ادیان را در طول تاریخ نشان داد. میتوان اذعان داشت علیرغم اینکه تاریخچه علم و هنر تدریس قدمتی بسیار طولانی دارد اما هنوز در این زمینه نیازمند تأمل و تعمق بیشتری میباشیم. اگرچه اتخاذ رویکرد و روش تدریس معلم تابعی از عوامل و مؤلفه های مختلفی همچون باورها و نگرشهای فلسفی، اهداف و محتوای برنامه درسی، امکانات و تجهیزات و ... می باشد اما توجه به ابعاد هنری، عاطفی و زیبایشناسی تدریس امری اجتناب ناپذیر است. در این راستا جان فی و همکاران نشان دادند جنبه های عمل توام با آگاهی، غیر قضاوتی بودن و عدم واکنش به طور مستقیم بر روی کاهش استرس روانی تأثیرگذار است چونگ و سینگ نشان دادند رابطه معکوس بین ذهن آگاهی و اهمال کاری را در طی زمان نشان داد. بطوریکه این یافته ها به تمرین کنندگان اهمیت ذهن آگاهی را به عنوان وسیله ای برای کاهش اهمال کاری معرفی کرد. به همین ترتیب، کاهش تمایل افراد به اهمال کاری نیز می تواند رفتارهای ذهن آگاهی را توسعه ببخشد. ون دریت و همکاران نشان دادند مراقبه ذهن آگاهی تأثیر مثبتی بر استرس، اضطراب، افسردگی، فرسودگی، احساس رفا و همدلی پرستاران و دانشجویان پرستاری دارد. حاتم و همکاران (۲۳) نشان دادند بر اساس هوش هیجانی و اجزای آن، جهت گیری مذهبی قابل پیش بینی است. بمبر و کرنزل شنایدر (۲۴) نشان دادند تعمق ذهن آگاهی نمایانگر کاهش استرس و اضطراب در دانشجویان است. علاوه بر این، در مداخلات ذهن آگاهی تفاوت های زیادی همچون فراوانی، مدت زمان، روش آموزشی و درج یوگا وجود دارد که نیاز به بررسی کمی (متاآنالیز) دارد تا مشخص گردد کدام مورد بیشترین

10. Brown, K. W., Ryan, R. M., & Creswell, J. D. (2007). Mindfulness: Theoretical foundations and evidence for its salutary effects, *Psychological Inquiry*, 18 (7), 211-237.
11. Written by Hamid (1388). Pathology of Islamic education in middle schools of Qom province and management solutions for its treatment, *Journal of Cultural Management*, No. 5, pp. 37-59.
12. Karvand, (2016). Factors of religious aversion and young people's tendency towards western culture, *Iqna*: <http://iqna.ir/fa/news/3694051>
13. Farzanfar, Javad; Ajam, Ali Akbar. (2015). Stories for philosophy program for children based on critical thinking, research in curriculum planning, pp. 106-118.
14. Ahmadi, Parveen; Samadi, Parvin; Minai, Mahnaz. (2017). The effect of cooperative learning on the development of students' creativity in geography, *Innovation and Creativity Quarterly in Humanities*, Year 8, Number 29.
15. Salisbury, rare; Parto, Muslim (1382). The document and charter of reforming the education system, Tehran: Research Institute of Education and Training.
16. Nistani, Mohammad Reza (2015). We will stay in the rain: a review of the current situation of Ashab Danesh, Isfahan: Yarmana Publications.
17. Brown KW, Ryan RM. (2003). The benefits of being present: Mindfulness and its role in psychological well-being, *J Pers Soc Psycho*, (84): 822-848.
- Ashrafi Verjavi, Saba (2014). The effect of mindfulness-based stress reduction training method on students' self-control and help-seeking, Master's Thesis of Behavioral Sciences, Mohaghegh Ardabili University.
18. Chi nuts, Beta; Rahmani, Jamal; Zoghi, Leila (2018). Prediction of mindfulness based on cognitive abilities and its sub-components in Naja students, *Police Medicine Quarterly*, No. 2, pp. 93-98.
- Zahra University, Master's thesis on Counseling and Guidance.
2. Molai, Hassan (2016). The relationship between religious attitude and moral intelligence and responsibility of secondary school students of Euclid city, Islamic Azad University, Maroodasht branch, master's thesis in curriculum planning.
3. Written by Hamid (1380). Religious identity and cultural discontinuity, Islamic Research Center: Representation of religious guardians in the IRGC.
4. Saifullahi, Mahdia (1388). A comparative study of emotional intelligence and religious attitude in girls deprived of their parents with normal girls in Kerman city, Al-Zahra University, master's thesis in general psychology.
5. Rajabian De Zireh, Maryam; Dartaj, Fariba; Ardakani Purvorstaei, Saeed; Ismaili Gujar, Salah (2017). The effect of using educational computer games on the cognitive regulation of emotion and mindfulness of students, *Education Technology*, doi: 10.22061/jte.2018.3561.1896
6. Kabat-Zinn, J. (2003). Mindfulness-based interventions in context: past, present and future, *clinical psychology: science and practice*, 144-156.
7. Sedaghat Zadeh, Arash; Imani, Saeed; Shokri, Omid (2018). Comparison of the effectiveness of cognitive-behavioral group therapy and cognition-based mindfulness on reducing cravings in opioid addicts, *Addiction Research Quarterly*, 12(49):243-268.
8. Segal, Z. V., Williams, J. M. G., & Teasdale, J. D. (2012). Mindfulness-based cognitive therapy for depression, Guilford Press.
9. Sheikh al-Islami, Ali; Dartaj, Fariborz; Delaware, Ali; Abrahami Yaqvam, Soghari. (2011). The effect of mindfulness-based stress reduction program training on students' test anxiety, *Journal of Research in Educational Systems*, 6(18), 1-15.

19. Taj al-Dini, Saeeda; Tawhidi, legend; Mousavi Nasab, Seyyed Hossein (2017). The effect of mindfulness-based stress reduction training on academic vitality, academic self-regulation and mindfulness of high school students, *Journal of Educational Psychology Studies*, No. 31, pp. 59-88.
20. Rostampour, Mehdi; Hossein Thabit, Farida (2017). The effectiveness of play therapy on mindfulness and emotion regulation of male high school students, *New Psychological Research Quarterly*, No. 49, pp. 167-186.
21. Hassanzadeh, Ruhollah; Beheshti, Saeed (2013). The approach, foundations, goals, methods and content of aesthetic education from the perspective of Allameh Jafari (RA), *research in Islamic education issues*, number 22, pp. 27-63.
22. Hatam, S., Lea Baranovich, D., & Shahbazi-Fard, M. (2017). Sensation seeking and religious orientation: Correlation study, *European Psychiatry*, Volume 41, Page p687.
23. Bamber, D. Mandy., & Kraenzle Schneider, Joanne. (2016). Mindfulness-based meditation to decrease stress and anxiety in college students: A narrative synthesis of the research, *Educational Research Review*, Volume 18, Pages 1-32.